

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Bydgoszczy

LBY.411.003.01.2018

Wójt Gminy Białe Błota
Urząd Gminy w Białych Błotach
ul. Szubińska 7
86-005 Białe Błota

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

S/18/003/LBY Ochrona jakości wód przeznaczonych do spożycia w Gminie Białe Błota

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana

Urząd Gminy w Białych Błotach, ul. Szubińska 7¹

Kierownik jednostki kontrolowanej

Dariusz Fundator, Wójt Gminy Białe Błota od 23 listopada 2018 r.

W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili:

- Katarzyna Kirstein-Piotrowska, Wójt Gminy Białe Błota w okresie od 12 listopada 2002 r. do 8 grudnia 2014 r.,
- Maciej Kulpa, Wójt Gminy Białe Błota, w okresie od 8 grudnia 2014 r. do 20 marca 2018 r.,
- Jan Jaworski, Zastępca Wójta Gminy Białe Błota, w okresie od 21 marca do 23 listopada 2018 r.

(akta kontroli str. 27-40, 218-221, 277-287)

Zakres przedmiotowy kontroli

1. Realizacja określonych w pozwoleniu wodnoprawnym obowiązków dotyczących korzystania z wód. 2. Realizacja zadań wynikających z ustanowienia stref ochronnych ujęć wody. 3. Zapobieganie lub ograniczanie negatywnego wpływu źródeł zanieczyszczenia środowiska na jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. 4. Wykonywanie obowiązków sprawozdawczo-informacyjnych, dotyczących wody przeznaczonej do spożycia.

Okres objęty kontrolą

Od stycznia 2008 r. do zakończenia czynności kontrolnych, z uwzględnieniem działań wcześniejszych, które miały wpływ na realizację badanych zadań.

Podstawa prawna podjęcia kontroli

Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²

Jednostka przeprowadzająca kontrolę

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Bydgoszczy

Kontrolerzy

Maciej Gajdzik, doradca techniczny, upoważnienie do kontroli nr LBY/182/2018 z 2 listopada 2018 r.

Mateusz Grynicz, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBY/189/2018 z 9 listopada 2018 r.

Michał Trempała, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBY/183/2018 z 2 listopada 2018 r.

(akta kontroli str. 1-6)

¹ Dalej także: „Urząd Gminy”.

² Dz. U. z 2017 r. poz. 524 ze zm., dalej: „ustawa o NIK”.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia brak do końca 2017 r. skutecznych działań w celu ustanowienia strefy ochronnej, obejmującej teren ochrony pośredniej gminnego ujęcia wody w Cielu. W ocenie NIK nie istniały przesłanki do odstępowania od ustanowienia takiej strefy ochronnej. Ponieważ wszczęcie postępowania w sprawie ustanowienia strefy ochronnej ujęcia wody w Cielu stanowiło kompetencję Zarządu Zakładu Wodociągów i Usług Komunalnych Spółka z o.o. w Białych Błotach⁴, negatywnie w tym aspekcie należy ocenić nadzór właścicielski nad Spółką, sprawowany przez osoby pełniące funkcję Wójta Gminy Białe Błota w okresie do końca stycznia 2018 r. Dopiero bowiem 1 lutego 2018 r. Zastępca Wójta Gminy Białe Błota zlecił sporządzenie oceny ryzyka dla potrzeb ustanowienia strefy ochronnej ujęcia wody w Cielu, a następnie w czerwcu 2018 r. wystąpił do Wojewody Kujawsko-pomorskiego o jej ustanowienie.

W sytuacji braku terenu ochrony pośredniej gminnego ujęcia wody w Cielu działania podejmowane przez organy gminy Białe Błota w niewielkim zakresie przyczyniały się do ochrony znajdujących się na terenie gminy wód podziemnych. Obszar zasilania gminnego ujęcia wody w Cielu nie był w całości objęty planem zagospodarowania przestrzennego, uwzględniającym zakazy i nakazy, jakie obowiązywały do końca 2008 r. w strefie ochrony pośredniej zewnętrznej powyższego ujęcia. Do obniżenia ryzyk związanych z jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi nie przyczyniał się też fakt, że na terenie miejscowości Ciele i Łochowo liczba nieruchomości, z których ścieki były odprowadzane do szamb, rosła szybciej, niż liczba nieruchomości przyłączanych do kanalizacji ściekowej. Tymczasem skanalizowanie obszaru wsi Ciele stanowiło stałe zalecenie dla obszaru zasilania gminnego ujęcia wody w Cielu oraz było jednym z celów gminnego planu ochrony środowiska.

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia przy tym dopuszczanie do wprowadzania ścieków do gruntu na obszarze zasilania gminnego ujęcia wody w Cielu, na podstawie decyzji Wójta Gminy Białe Błota o warunkach zabudowy inwestycji obejmującej budowę fermy drobiu w Cielu.

W wykonywaniu przez Gminę obowiązków sprawozdawczo-informacyjnych dotyczących wody przeznaczonej do spożycia wystąpiły nieprawidłowości polegające na niezamieszczeniu na stronie internetowej Urzędu Gminy informacji o czterech przypadkach przekroczeniach normy zawartości bakterii grupy *coli* w wodzie pochodzącej z publicznego gminnego wodociągu, w latach 2016-2018.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

Realizacja określonych w pozwoleniu wodnoprawnym obowiązków dotyczących korzystania z wód.

Opis stanu faktycznego

1. W okresie od 2008 r. Spółka pobierała wody podziemne z dwóch ujęć: w Cielu oraz w Łochowie. W celu eksploatacji powyższych ujęć Spółka uzyskała od Starosty Bydgoskiego odpowiednie pozwolenia wodnoprawne.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną, jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dalej: „Spółka”.

⁵ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana, jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

Eksploatacja ujęcia wody w Łochowie odbywała się na podstawie pozwoleń wodnoprawnych z 5 grudnia 2002 r., a następnie - z 9 grudnia 2010 r. Natomiast użytkowanie ujęcia wody w Cielu odbywało się na podstawie kolejno wydawanych pozwoleń wodnoprawnych z 21 stycznia 2001 r., 30 grudnia 2011 r. oraz 29 czerwca 2017 r.

(akta kontroli str. 7-26)

2. Wnioskodawcą, stroną postępowań i adresatem obowiązujących w 2018 r. pozwoleń wodnoprawnych na eksploatację ujęć wody w Cielu i Łochowie była Spółka. W latach 2008-2017 Spółka nie przekraczała rocznego limitu ilości pobieranej wody. Natomiast w 246 przypadkach w powyższym okresie przekroczono maksymalny dobowy limit pobieranej wody z ujęcia wody w Cielu⁶. Stwierdzono także, że teren ochrony bezpośredniej ujęcia wody w Łochowie oraz teren ochrony bezpośredniej ujęcia wody w Cielu zostały wyznaczone poprzez ogrodzenie i oznakowanie terenu ujęć wody.

(akta kontroli str. 484-485, 533-540)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Ponieważ wykonywanie obowiązków dotyczących korzystania z wód, określonych w pozwoleniach wodnoprawnych na korzystanie z gminnych ujęć wody, nie znajdowało się w kompetencji pracowników Urzędu Gminy w Białych Błotach a podmiotem odpowiedzialnym w tym zakresie była Spółka, Najwyższa Izba Kontroli odstępuje od oceny tego obszaru.

OBSZAR

Ustanawianie stref ochronnych ujęć wody oraz realizacja obowiązków wynikających z ich ustanowienia.

Opis stanu
faktycznego

1. Właścicielem gminnych ujęć wody w Cielu⁷ oraz w Łochowie⁸ była Spółka. Określone w obowiązujących w 2018 r. pozwoleniach wodnoprawnych wielkości poboru wód podziemnych z gminnych ujęć wody wynosiły odpowiednio:

- dla ujęcia wody w Cielu – nie więcej niż 292 m³ na godzinę, średnio 2 739,7 m³ na dobę oraz nie więcej, niż 1 000 000 m³ rocznie;
- dla ujęcia wody w Łochowie - nie więcej niż 100 m³ na godzinę, średnio 652 m³ na dobę oraz nie więcej, niż 238 000 m³ rocznie.

(akta kontroli str. 15-18, 23-26, 41, 324-343)

2.1. W okresie od 9 grudnia 2010 r. strefę ochronną gminnego ujęcia wody w Łochowie stanowił teren ochrony bezpośredniej w granicach istniejącego ogrodzenia stacji uzdatniania wody, stanowiący działkę o powierzchni 0,9452 ha.

W okresie do 8 grudnia 2010 r. gminne ujęcie wody w Łochowie formalnie nie posiadało strefy ochronnej, w tym terenu ochrony bezpośredniej, natomiast Spółka zapewniała tam ochronę fizyczną obszaru studni i stacji uzdatniania wody.

(akta kontroli str. 19-26,41, 484-485)

2.2. W kontrolowanym okresie strefa ochronna gminnego ujęcia wody w Cielu występowała w następujących formach:

⁶ Maksymalna dobową ilość wód podziemnych do celów zaopatrzenia wodociągu komunalnego wynosiła 820 m³ w okresie do 31 grudnia 2012 r. oraz 2056 m³ w okresie od 1 stycznia 2013 r. do 8 grudnia 2020 r.

⁷ W okresie od 31 grudnia 2007 r.

⁸ W okresie od 31 grudnia 2007 r.

- w okresie do 31 grudnia 2008 r. były to: teren ochrony bezpośredniej oraz strefa ochrony pośredniej zewnętrznej, z obowiązującymi na jej terenie zakazami i nakazami;
- w okresie od 1 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2011 r. były to: teren ochrony bezpośredniej oraz strefa ochrony pośredniej zewnętrznej bez obowiązujących na jej terenie zakazów i nakazów;
- w 2012 r. była to strefa ochrony pośredniej zewnętrznej bez obowiązujących na jej terenie zakazów i nakazów, zawierająca chronione fizycznie obszary studni i stacji uzdatniania wody;
- w okresie od 5 stycznia 2019 r. były to: teren ochrony bezpośredniej o powierzchni 0,484 ha oraz teren ochrony pośredniej o powierzchni 452,5726 ha.

W okresie od 1 stycznia 2013 r. do 4 stycznia 2019 r. gminne ujęcie wody w Cielu formalnie nie posiadało strefy ochronnej, w tym terenu ochrony bezpośredniej, natomiast Spółka zapewniała tam ochronę fizyczną obszarów studni i stacji uzdatniania wody.

Łącznie, według stanu na 5 stycznia 2019 r., powierzchnia stref ochronnych gminnych ujęć wody w gminie Białe Błota wynosiła 454,0018 ha, stanowiąc 3,72% powierzchni Gminy.

(akta kontroli str. 7-18, 41)

3.1. Teren ochrony bezpośredniej gminnego ujęcia wody w Łochowie został ustanowiony decyzją Starosty Bydgoskiego z 9 grudnia 2010 r.⁹ w sprawie udzielenia pozwolenia wodnoprawnego dla stacji uzdatniania wody w Łochowie. Zawarte w powyższej decyzji ograniczenie korzystania z wody, dotyczyło opisanego wyżej limitu poboru wód podziemnych w celu zaopatrzenia wodociągu komunalnego.

(akta kontroli str. 23-26, 41)

3.2. Decyzją z 5 grudnia 1997 r.¹⁰ Wojewoda Bydgoski zatwierdził aneks nr 1 do dokumentacji hydrogeologicznej gminnego ujęcia wody w Łochowie. Zgodnie z tym opracowaniem, warunkiem umożliwiającym odstępianie od wyznaczenia strefy ochrony pośredniej tego ujęcia była likwidacja w ciągu pięciu lat studni ujmującej wodę z utworów czwartorzędowych.

Na wniosek Prezesa Zarządu Spółki, Starosta Bydgoski 9 grudnia 2010 r. wydał Spółce pozwolenie wodnoprawne na pobór wód podziemnych z powyższego ujęcia, w tym z utworów czwartorzędowych (z ujęcia składającego się ze studni nr 4 o głębokości 24 m).

(akta kontroli str. 23-26, 46)

3.3. Teren ochrony bezpośredniej gminnego ujęcia wody w Cielu został ustanowiony decyzją Starosty Bydgoskiego z 21 stycznia 2001 r. w sprawie udzielenia pozwolenia wodnoprawnego, udzielonego na czas oznaczony, do 31 grudnia 2011 r.

Zgodnie z informacją przekazaną przez Wicestarostę Bydgoskiego, wydając w 2011 r. i 2017 r. pozwolenia wodnoprawne, dotyczące gminnego ujęcia wody w Cielu, Starosta Bydgoski nie był organem właściwym do ustanowienia strefy ochronnej gminnego ujęcia wody w Cielu. Zgodnie z dokumentacją hydrogeologiczną ujęcie to wymagało strefy ochronnej, obejmującej teren ochrony

⁹ Znak: OŚ.V.6223./51/10.

¹⁰ Znak: ROŚ-GI-II-7530/223/461/6046/97.

pośredniej. W takim przypadku organem właściwym do ustanowienia strefy ochronnej był właściwy dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej. Natomiast Spółka nie zwracała się do Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu o wydanie odpowiedniego aktu prawa miejscowego, a organ ten takiego aktu nie wydawał.

(akta kontroli str. 222-226)

3.4. Strefa ochrony pośredniej zewnętrznej gminnego ujęcia wody w Cielu została ustanowiona decyzją Wojewody Bydgoskiego z 31 grudnia 1998 r.¹¹ Strefa ta wygasła z mocy prawa, z dniem 31 grudnia 2012 r.¹² Zgodnie z punktem III powyższej decyzji, określone w tym akcie zakazy i nakazy, obowiązujące w strefie ochrony pośredniej ujęcia wody, zostały ustanowione na okres do 31 grudnia 2008 r. Zaś przed upływem tego terminu gmina Białe Błota została zobowiązana – w punkcie III powyższej decyzji - do wszczęcia postępowania, w celu uzyskania kolejnej decyzji w sprawie ustanowienia strefy ochrony pośredniej ujęcia wody w Cielu¹³. W powyższej decyzji wprowadzono następujące zakazy, obejmujące obszar strefy ochrony pośredniej zewnętrznej: zakaz wprowadzania ścieków do ziemi i wód powierzchniowych, zakaz przechowywania i składowania odpadów promieniotwórczych, zakaz lokalizowania na terenach usług rzemieślniczych zakładów wytwarzających ścieki inne niż socjalno-bytowe, zakaz lokalizowania magazynów produktów ropopochodnych i innych substancji chemicznych oraz rurociągów do ich transportu, zakaz lokalizowania wysypisk i wylewisk odpadów komunalnych i przemysłowych oraz zakaz lokalizowania cementarzy.

Zawarte w decyzji nakazy, obejmujące obszar strefy ochrony pośredniej zewnętrznej, dotyczyły m.in: stosowania tylko na terenach leśnych, określonych w art. 30 ustawy z dnia 12 lipca 1995 r. o ochronie roślin uprawnych¹⁴, środków ochrony roślin, ograniczenia wypasu gęsi, odprowadzenia ścieków ze wszystkich obiektów zlokalizowanych w obrębie strefy ochrony pośredniej, przy pomocy kolektora kanalizacji gminnej do oczyszczalni znajdującej się poza strefą ochrony ujęcia, rozwiązania do 15 października 2000 r. problemu składowania obornika na terenie trzech gospodarstw rolnych w granicach strefy ochrony ujęcia, przedłożenia do 30 września 1999 r. projektu badań monitoringowych.

(akta kontroli str. 7-10, 41-45)

3.5. Z dniem 5 stycznia 2019 r. Wojewoda Kujawsko-Pomorski, w drodze rozporządzenia¹⁵, ustanowił strefę ochronną gminnego ujęcia wód podziemnych w Cielu. Zgodnie z § 3 ust. 1 rozporządzenia teren ochrony pośredniej obejmuje obszar zasilania ujęcia ograniczony dwudziestopięcioletnim czasem wymiany wody w warstwie wodonośnej z uwzględnieniem pionowego przesączenia. Zgodnie z § 4 ust. 1 rozporządzenia, na terenie ochrony pośredniej obowiązywały zakazy: wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi, rolniczego wykorzystania ścieków, przechowywania lub składowania odpadów promieniotwórczych, stosowania nawozów oraz środków ochrony roślin, budowy nowych dróg, linii kolejowych, lotnisk

¹¹ Znak: OŚ.XI.6214/6416/29/98.

¹² Art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 32, poz. 159 ze zm.).

¹³ Zgodnie z art. 58 ust. 1 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2017 r., poz. 1121, ze zm.) - dalej: „Prawo wodne z 2001 r.” - ustanowienie strefy ochronnej gminnego ujęcia wody w Cielu powinno było nastąpić w drodze aktu prawa miejscowego, wydanego przez dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej.

¹⁴ Dz. U. Nr 90, poz. 446 ze zm.

¹⁵ Rozporządzenie nr 5/2018 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 19 grudnia 2018 r. w sprawie ustanowienia strefy ochronnej gminnego ujęcia wód podziemnych w miejscowości Ciele, gmina Białe Błota (Dz. Urz. Województwa Kujawsko-Pomorskiego poz. 6694), dalej: „rozporządzenie w sprawie ustanowienia strefy ochronnej gminnego ujęcia wód”.

lub łądowisk, wykonywania urządzeń melioracji wodnych oraz wykopów ziemnych, lokalizowania zakładów przemysłowych oraz ferm chowu lub hodowli zwierząt, lokalizowania magazynów produktów ropopochodnych oraz innych substancji, a także rurociągów do ich transportu, lokalizowania składowisk odpadów niebezpiecznych, innych niż niebezpieczne i obojętne oraz obojętnych, mycia pojazdów mechanicznych, lokalizowania nowych ujęć wody, lokalizowania cmentarzy oraz grzebania martwych zwierząt, wydobywania kopalin, wykonywania odwodnień budowlanych lub górniczych, lokalizowania budynków mieszkalnych oraz obiektów budowlanych związanych z turystyką, urządzenia przyzmy kiszonkowych, pojenia oraz wypasania zwierząt, wydobywania kamienia, żwiru, piasku oraz innych materiałów, a także wycinania roślin z wód lub brzegu, lokalizowania nowych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, składowania opakowań po nawozach i środkach ochrony roślin oraz stosowania i składowania chemicznych środków zimowego utrzymania dróg.

5.1. Zgodnie wnioskami i zaleceniami zawartymi w Aneksie do dokumentacji hydrogeologicznej w kat. „B” dla potrzeb ustalania stref ochronnych komunalnego ujęcia wód podziemnych z utworów czwartorzędowych w miejscowości Ciele, gm. Białe Błota, woj. bydgoskie¹⁶:

- uwzględniając dużą podatność na zanieczyszczenia wody z ujętej kopalnej struktury wodonośnej Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 138¹⁷ konieczne jest prowadzenie działań zapewniających utrzymanie dobrej jakości wody poprzez ustalenie strefy ochrony pośredniej zewnętrznej, związanej z wprowadzeniem w jej granicach zakazów, nakazów i ograniczeń w sposobie użytkowania gruntów i wody oraz zorganizowaniem monitoringu wód ujęcia¹⁸,
- decydujące znaczenie dla ochrony jakościowej wód podziemnych w miejscowości Ciele ma jak najszybsza budowa sieci kanalizacyjnej,
- po zatwierdzeniu powyższego opracowania, zorganizowaniu monitoringu wód ujęcia oraz wystąpieniu z wnioskiem o ustanowienie strefy ochrony pośredniej właściciel ujęcia powinien zlecić opracowanie szczegółowego projektu zagospodarowania powyższej strefy, wraz z mapą ewidencyjną gruntów z wrysowanymi granicami zakazów, nakazów i ograniczeń użytkowania gruntów.

W powyższym opracowaniu wskazano także, iż:

- w rejonie ujęcia wody, w ramach izochrony dwudziestopięcioletniego dopływu wód, znajdowało się gospodarstwo rolne, w którym składowano obornik na podłożu przepuszczalnym, co było rozwiązaniem niewłaściwym ze względu na ochronę środowiska;
- badania jakościowe wody na terenie Zakładu Rolnego w Cielu¹⁹ wskazywały na jej trwałe antropogeniczne zanieczyszczenie; przekroczenie dopuszczalnych norm dotyczyło zawartości azotanów (12,3-17,8 mg/l N, przy normie do 10 mg/l),

¹⁶ M. Miller, Bydgoszcz, marzec 1998 r., na zlecenie Zakładu Budownictwa i Usług Komunalnych sp. z o.o. w Białych Błotach. Na podstawie ówczesnie obowiązującego art. 45 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2005 r., nr 228, poz. 1947 ze zm.) dokumentacja ta została zatwierdzona w drodze decyzji Wojewody Bydgoskiego z 9 czerwca 1998 r. znak: OŚ-GLII-7530/87/161/2043/98.

¹⁷ Pradolina Toruń-Eberswalde (Noteć) - według zał. nr 1 do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 2006 r. w sprawie przebiegu granic obszarów dorzeczy i regionów wodnych (Dz. U. z 2006 r., Nr 126, poz. 878).

¹⁸ W celu uchwycenia tendencji zmian jakości wody oraz wpływu na nią potencjalnych ognisk zanieczyszczeń (realizacja monitoringu powinna być poprzedzona opracowaniem projektu prac geologicznych na wykonanie otworów piezometrycznych).

¹⁹ Zlokalizowanego poza obszarem izochrony dwudziestopięcioletniego dopływu wód, w odległości 1000-1500 na północny zachód od gminnego ujęcia w Cielu.

siarczanów (331-578 mg/l SO₄ przy normie do 200 mg/l) i utlenialności (17,6-19,2 mg/l O₂ przy normie do 10 mg/l);

- stwierdzone ponadnormatywne zawartości związków azotowych i organicznych oraz siarczanów w stropie pierwszej warstwy wodonośnej na terenie Zakładu Rolnego w Cielu mogą przenikać do - eksploatowanej w ujęciu komunalnym - drugiej warstwy wodonośnej, pogarszając jakość wody w tej warstwie;
- ze względu na brak pewności, co do szczelności szamb oraz składowanie obornika bezpośrednio na gruncie przepuszczalnym należy uznać obszar zwartej zabudowy w miejscowości Ciele²⁰ za potencjalne, małopowierzchniowe ognisko zanieczyszczenia środowiska gruntowo-wodnego, które może być zlikwidowane jedynie przez budowę sieci kanalizacyjnej.

W związku z powyższym - w granicach terenu ochrony pośredniej rekomendowano wprowadzenie w szczególności następujących zakazów:

- lokalizowania inwestycji, które mogą zanieczyścić wody podziemne ze względu na wytwarzane ścieki – co dotyczy zwłaszcza projektowanych usług rzemiosła w odległości 500 m na południowy wschód od ujęcia;
- składowania odpadów oraz gromadzenia przyzmu obornika bez zabezpieczenia przed migracją zanieczyszczeń w podłoże;
- wprowadzania ścieków do gruntu, w tym – z oczyszczalni przydomowych (na terenie całej miejscowości Ciele).

W granicach terenu ochrony pośredniej oraz na terenie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 138, rekomendowano także wprowadzenie w szczególności następujących nakazów:

- budowę szczelnych zbiorników na składowanie obornika – w szczególności w gospodarstwach w sąsiedztwie ujęcia,
- prowadzenie monitoringu wód podziemnych na terenie Zakładu Rolnego w Cielu przy wykorzystaniu nieczynnej studni nr 2.

(akta kontroli str. 47-78)

5.2. Ocena ryzyka dla potrzeb ustanowienia strefy ochrony pośredniej gminnego ujęcia wody podziemnej w miejscowości Ciele, w gminie Białe Błota²¹, potwierdziła istnienie przesłanek do ustanowienia wokół tego ujęcia terenu ochrony pośredniej. Powyższa ocena zawierała w szczególności następujące wnioski:

- badania i obserwacje, prowadzone w latach 1978-2017, wskazują na pogorszenie stanu jakościowego wód ujmowanych z gminnego ujęcia wody w Cielu, z tendencją do trwałych negatywnych zmian, zwłaszcza w odniesieniu do kompleksu związków azotu,
- wody podziemne eksploatowane w ujęciu w Cielu, ze względu na układ warstw geologicznych i warunki hydrogeologiczne nie są w sposób naturalny chronione przed przenikaniem do nich zanieczyszczeń,

²⁰ Położony 1,3-1,6 km na północ od gminnego ujęcia wody w Cielu.

²¹ E. Piekarska – kwalifikowany geolog, APE-GEO Pracownia hydrogeologii, geologii inżynierskiej i surowców, Bydgoszcz, luty 2018 r.

- ustanowienie strefy ochrony pośredniej ujęcia oraz wprowadzenie w niej odpowiednich nakazów i zakazów²², w celu obniżenia wysokiego ryzyka zdrowotnego,
- niezwłoczne wprowadzenie ograniczenia w rolniczym wykorzystaniu terenu, budowę kanalizacji oraz zabezpieczenie, albo likwidację niewykorzystywanych, indywidualnych studni w okolicy ujęcia.

Wykonanie tego opracowania zostało zlecone 1 lutego 2018 r. przez Zastępcę Wójta Gminy Białe Błota.

(akta kontroli str. 100-120)

Powołując się na przesłanki wskazane w powyższej ocenie ryzyka, wnioskiem z 5 czerwca 2018 r. Jan Jaworski, Zastępca Wójta, zwrócił się do Wojewody Kujawsko-Pomorskiego o ustanowienie strefy ochrony pośredniej gminnego ujęcia wody w Cielu.

(akta kontroli str. 121-128)

5.3. W piśmie z 3 października 2018 r., skierowanym do Kierownik Referatu Ochrony Środowiska w Urzędzie Gminy w Białych Błotach, Prezes Zarządu Spółki informowała o zasadności ustalenia strefy ochrony pośredniej gminnego ujęcia wody w Łochowie.

(akta kontroli str. 344)

Odpowiadając na pytanie – jakie okoliczności spowodowały, że w piśmie z 3 października 2018 r., przed sporządzeniem oceny ryzyka²³ dla ujęcia wody w Łochowie, informowała Kierownika Referatu Ochrony Środowiska w Urzędzie Gminy w Białych Błotach o zasadności wyznaczenia strefy ochrony pośredniej tego ujęcia, Prezes Zarządu Spółki podała w swoich wyjaśnieniach, że podczas wizji lokalnej na terenie stacji uzdatniania wody w Łochowie²⁴ stwierdziła, że działki wokół ujęcia były intensywnie zabudowywane przez budownictwo jednorodzinne przy braku w tej części miejscowości Łochowo kanalizacji sanitarnej.

(akta kontroli str. 345-348)

6. Zaspokojenie zbiorowych potrzeb wspólnoty, należących do zadań własnych gminy, obejmujących w szczególności produkcję i dostawę wody dla ludności i innych odbiorców²⁵ oraz pobór, uzdatnianie i dostarczanie wody²⁶ - zgodnie z § 7 umowy spółki - było przedmiotem działania Spółki.

Według stanu na 28 listopada 2018 r. gminne ujęcie wody w Łochowie było ogrodzone i oznakowane. Ponadto teren gminnego ujęcia wody nadzorowany był w godzinach nocnych przez podmiot świadczący usługi ochrony fizycznej.

(akta kontroli str. 484-485)

Według stanu na 28 listopada 2018 r. gminne ujęcie wody w Cielu było ogrodzone i oznakowane, spełniając wymogi dla terenu ochrony bezpośredniej, określone na okres do końca 2011 r. w decyzji Starosty Bydgoskiego z dnia 21 stycznia 2001 r. w sprawie udzielenia pozwolenia wodnoprawnego. Ponadto teren gminnego

²² Wskazanych w opracowanym w 2017 r. dodatku do dokumentacji hydrogeologicznej w kat. „B” dla potrzeb ustalania stref ochronnych komunalnego ujęcia wód podziemnych z utworów czwartorzędowych w miejscowości Ciele, gm. Białe Błota, woj. bydgoskie.

²³ O której mowa w art. 133 ust. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2018 r., poz. 2268 ze zm.).

²⁴ Grażyna Mączko pełniła funkcję Prezesa Zarządu Spółki od 20 kwietnia 2018 r.

²⁵ Przedmiot działalności Spółki odnotowany w Krajowym Rejestrze Sądowym w okresie od 22 czerwca 2001 r. do 20 maja 2015 r.

²⁶ Przedmiot działalności Spółki odnotowany w Krajowym Rejestrze Sądowym w okresie od 21 maja 2015 r.

ujęcia wody w Cielu nadzorowany był w godzinach nocnych przez podmiot świadczący usługi ochrony fizycznej. Dodatkowo - teren stacji uzdatniania wody w Cielu, obejmujący studnie nr 1 i 2 tego ujęcia, monitorowany był przy pomocy systemu telewizji przemysłowej.

(akta kontroli str. 484-485)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Gmina Białe Błota sprawowała nierzetelny nadzór nad własną Spółką, skutkiem czego zarząd nadzorowanej Spółki – właściciel gminnego ujęcia wody w Cielu – nie podjął działań w celu ponownego wyznaczenia strefy ochronnej dla tego ujęcia, mimo że istniały stałe przesłanki do jej ustanowienia, wynikające z *Aneksu do dokumentacji hydrogeologicznej w kat. „B” dla potrzeb ustalania stref ochronnych komunalnego ujęcia wód podziemnych z utworów czwartorzędowych w miejscowości Ciele, gm. Białe Błota, woj. bydgoskie (z 1998 r.) oraz Oceny ryzyka dla potrzeb ustanowienia strefy ochrony pośredniej gminnego ujęcia wody podziemnej w miejscowości Ciele gm. Białe Błota (z 2018 r.)*.

(akta kontroli str. 47-78, 100-120)

Dariusz Fundator, Wójt Gminy Białe Błota podał, że nie zna przyczyny braku podjęcia działań w tym zakresie, zaś w Urzędzie Gminy brak było dokumentów potwierdzających zmianę warunków hydrogeologicznych terenu ujęcia w Cielu. Nie wie także dlaczego nie podjęto skutecznych działań w celu ponownego wyznaczenia terenu ochrony bezpośredniej tego ujęcia.

(akta kontroli str. 79-81, 208-209, 356-372, 597)

Katarzyna Kirstein-Piotrowska, Wójt Gminy Białe Błota w okresie do 8 grudnia 2014 r. podała, że „przepisy prawa, wygaszające strefy ochronne, ustanowione przed 2002 r., wprowadziły fakultatywny obowiązek ustanowienia stref ochrony pośredniej; po przeprowadzeniu analizy sytuacji w Gminie Białe Błota, na podstawie stosownego raportu i rozmów z fachowcami w tej dziedzinie, biorąc pod uwagę kierunek spływu wód i inne czynniki oraz ryzyko żądań wysokich odszkodowań ze strony właścicieli działek budowlanych i rolnych położonych w potencjalnej strefie ochrony, gmina odstąpiła od ponownego wystąpienia o ustanowienie strefy ochrony pośredniej. Jednocześnie kontynuowano część nakazów i zakazów z wygaszonej decyzji Wojewody Bydgoskiego z 31 grudnia 1998 roku, m.in. zakaz budowy przydomowych oczyszczalni ścieków, budowa kanalizacji sanitarnej [...]”

(akta kontroli str. 530-532)

Maciej Kulpa, Wójt Gminy Białe Błota w okresie od 8 grudnia 2014 r. do 20 marca 2018 r. podał, że nie wiedział o kwestiach dotyczących braku strefy ochronnej gminnego ujęcia w Cielu, a o problemach w tym zakresie nie informowali go Zastępca Wójta Gminy Białe Błota, odpowiedzialny pracownik Referatu Ochrony Środowiska w Urzędzie Gminy Białe Błota oraz Prezes Zarządu Spółki.

(akta kontroli str. 579-580)

NIK zauważa, że w sytuacji braku strefy ochronnej gminnego ujęcia wody w Cielu, Wójt Gminy Białe Błota dopuszczał lokalizowanie przydomowych oczyszczalni ścieków sanitarnych, które poprzez drenaż rozsączający wprowadzały ścieki do gruntu na obszarze zasilania gminnego ujęcia wody w Cielu.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia sprawowany przez Gminę w okresie do końca stycznia 2018 r. nadzór właścicielski nad Spółką, która pomimo istnienia

stałych przesłanek do ustanowienia strefy ochronnej, obejmującej teren ochrony pośredniej gminnego ujęcia wody w Cielu, takich działań nie podjęła.

OBSZAR

Zapobieganie lub ograniczanie negatywnego wpływu źródeł zanieczyszczenia środowiska na jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi

Opis stanu faktycznego

1. Sporządzony w grudniu 2017 r. projekt *Programu ochrony środowiska dla Gminy Białe Błota na lata 2017-2020 z perspektywą na lata 2021-2024* nie został uchwalony przez Radę Gminy Białe Błota. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Bydgoszczy oraz Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Bydgoszczy uzgodnili odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu tego dokumentu odpowiednio 29 czerwca i 10 lipca 2018 r. Wnioskiem z 14 listopada 2018 r. projekt powyższego programu został przekazany do zaopiniowania Zarządowi Powiatu Bydgoskiego. W okresie do 2015 r. na terenie gminy Białe Błota obowiązywał gminny program ochrony środowiska, przyjęty pod nazwą *Aktualizacja programu ochrony środowiska dla gminy Białe Błota na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2015*. W dniu 28 stycznia 2019 r. projekt tego programu był ponownie analizowany przez Starostę Bydgoskiego, w związku z zażądaniem przez ten organ poprawienia projektu oraz wprowadzenia tam uzupełnień.

Zgodnie z punktem 4.4.1. ostatniego uchwalonego programu ochrony środowiska dla gminy Białe Błota, tj. *Aktualizacji programu ochrony środowiska dla gminy Białe Błota na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2015* - podstawowym kierunkiem działań w zakresie poprawy jakości wody, w okresie do 2011 r., miała być budowa i rozbudowa systemów kanalizacji zbiorczej. Ponadto przewidywano w tym zakresie m.in. wspieranie budowy płyt obornikowych oraz szczelnych zbiorników na gnojówkę i gnojowicę, a także – budowę oczyszczalni przydomowych²⁷. Łączne wydatki w tym zakresie miały wynosić 875 tys. zł w latach 2008-2011 oraz 1 575 tys. zł w latach 2012-2015.

(akta kontroli str. 168-207, 541-567)

W celu przeciwdziałania zanieczyszczeniu wód ujmowanych w gminnych ujęciach wody, gmina Białe Błota rozbudowywała sieć kanalizacji w Cielu i Łochowie²⁸. W latach 2007-2015 na terenie miejscowości Ciele i Łochowo liczba nieruchomości, z których ścieki były odprowadzane do szamb, rosła szybciej, niż liczba nieruchomości przyłączanych do kanalizacji ściekowej.

W 2007 r. na terenie obu powyższych miejscowości do szamb były odprowadzane ścieki z 808 nieruchomości (234 w Cielu, 574 w Łochowie). Do końca 2016 r. liczba nieruchomości, z których ścieki były odprowadzane do szamb wzrosła do 955 (260 w Cielu oraz 695 w Łochowie). Natomiast do kanalizacji sanitarnej przyłączono w latach 2008-2015 643 nieruchomości, z czego 99 w Cielu oraz 544 w Łochowie.

Zgodnie z informacją przedstawioną przez Wójta Gminy Białe Błota w 2007 r. na terenie Ciela znajdowały się cztery gospodarstwa rolne prowadzące chów zwierząt, zaś na terenie Łochowa – jedno. W 2007 r. dwa z tych gospodarstw posiadały płytę obornikową oraz szczelny zbiornik na gnojówkę i gnojowicę. W latach 2008-2015 wybudowano w tych miejscowościach dwie płyty obornikowe oraz dwa zbiorniki na gnojówkę i gnojowicę.

Jednym z siedmiu kierunków działań, w celu poprawy jakości wody, określonych w ostatnim uchwalonym gminnym programie ochrony środowiska było wdrażanie

²⁷ W opracowaniach hydrologicznych rozwiązanie rekomendowane negatywnie na terenie terenu ochrony pośredniej gminnego ujęcia wody w Cielu.

²⁸ Dokumentacja inwestycji na terenie Łochowa została zabezpieczona przez prokuraturę.

kodeksu dobrej praktyki rolniczej (niezależnie od kierunków związanych z uregulowaniem sposobu odprowadzania ścieków)²⁹. Wójt Gminy Białe Błota nie posiadał danych dotyczących innych wymiernych efektów zastosowania kodeksu dobrej praktyki rolniczej w latach 2008-2015.

(akta kontroli str. 178, 362-364)

2.1. W okresie od 2008 r. Rada Gminy Białe Błota dwukrotnie dokonywała zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Opracowanie przyjęte uchwałą nr XLVI/504/2010 Rady Gminy Białe Błota z dnia 28 maja 2010 r. w sprawie uchwalenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Białe Błota zawierało informacje dotyczące gminnych ujęć wody oraz strefy ochronnej ujęcia wody w Cielu, w tym – obowiązujących tam zakazów (str. 14, 44, 52). Opracowanie to zawierało także informacje, że istotnym zagrożeniem dla Gminy w sferze przyrodniczej były zanieczyszczenia wód pochodzenia rolniczego, przemysłowego i komunalnego (str. 34).

Opracowanie przyjęte uchwałą nr RGK.0007.56.2016 Rady Gminy Białe Błota z dnia 23 maja 2016 r. w sprawie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Białe Błota zawierało informacje dotyczące gminnych ujęć wody oraz wygaśnięcia i zasadności ponownego ustanowienia „pośredniej strefy ochronnej” ujęcia wody w Cielu. Opracowanie to zawierało także informacje, że Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 138 na terenie Białych Błot zawiera wody czwartorzędowe, wymagające najwyższej ochrony (str. 19-20).

W obu powyższych opracowaniach zawarta była informacja, że ochrona wód powierzchniowych i podziemnych w Gminie wymaga uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej oraz innych kierunkowych działań, zgodnych z Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych oraz programem ochrony środowiska gminy Białe Błota; ograniczanie ładunków zanieczyszczeń, odprowadzanych do wód, w pierwszej kolejności powinno obejmować obszary Głównych Zbiorników Wód Podziemnych nr 138 i 140; działalność gospodarczo-komunalna na tym obszarze powinna być podporządkowana ochronie tych struktur wodonośnych, zgodnie z ustaleniami programu badawczego „Strategia ochrony głównych zbiorników wód podziemnych w Polsce”; jednym z niezbędnych zadań jest podniesienie klasy czystości wód powierzchniowych, stanowiących potencjalne źródła zasilania wód podziemnych poprzez przesączanie; należy przeciwdziałać negatywnym skutkom antropopresji, szczególnie m.in. w rejonach stref osadniczych, pozbawionych kanalizacji sanitarnej; niezbędne i pilne jest docelowe podłączenie Gminy do sieci kanalizacji sanitarnej oraz dbałość o wszelkie formy zieleni, jako niezbędnego filtra biologicznego; wspomagać należy naturalną retencję wodną (str. 52 opracowania z 2010 r., str. 77 opracowania z 2016 r.).

(akta kontroli str. 259-269)

2.2. Obszar dwudziestopięcioletniego czasu przepływu wód od granicy obszaru zasilania do gminnego ujęcia w Cielu nie był w pełni objęty planowaniem przestrzennym. Planowaniem adekwatnym do funkcji tego terenu, objęto obszar gminnego ujęcia wody w Cielu³⁰. Natomiast strefa ochronna gminnego ujęcia wody w Łochowie (obejmująca jedynie teren ochrony bezpośredniej) nie była objęta miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. Ponadto na obszarze

²⁹ Str. 47.

³⁰ § 12 ust. 12 pkt 9 uchwały nr XXVI/352/2005 Rady Gminy Białe Błota z dnia 31 marca 2005 r. w sprawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obejmujące tereny we wsiach: Drzewce, Kruszyn Krajeński, Przyłęki, Prądky, Zielonka, Ciele (Dz. Urz. Województwa Kujawsko-Pomorskiego z 2006 r. Nr 58, poz. 967), dalej: „plan z 2005 r.”.

dwudziestopięcioletniego czasu przepływu wód od granicy obszaru zasilania do gminnego ujęcia w Cielu, planowaniem przestrzennym objęto tereny przewidziane co do zasady do zabudowy mieszkaniowej³¹. W szczególności:

- teren oznaczony symbolami G 63 MN/U oraz G 63a MN/U przeznaczono na cele zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z dopuszczeniem usług, wprowadzając jako zasadę zagospodarowania odprowadzenie ścieków do szczelnego zbiornika okresowo opróżnianego, z możliwością podłączenia docelowo do kanalizacji, zaś tymczasowo - wywóz ścieków do gminnej oczyszczalni ścieków; natomiast teren oznaczony symbolem G 63b KD^Y przeznaczono dla ulicy dojazdowej, obsługującej teren G 63 MN/U i G 63a MN/U (plan z 2000 r.);
- teren oznaczony symbolem G 78 MN/U/A/UO/US/WZ/UZ przeznaczono na cele zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i usług nieuciążliwych, usług administracyjnych, usług oświaty, usług sportu, zaopatrzenia w wodę oraz usług zdrowia, wprowadzając jako zasadę zagospodarowania odprowadzenie ścieków do szczelnego zbiornika okresowo opróżnianego z możliwością jego podłączenia docelowo do kanalizacji; teren obsługiwany przez przewidywane drogi gminne i dojazdowe (plan z 2005 r.);
- teren oznaczony symbolem G 78n WZ przeznaczono na cele zaopatrzenia w wodę, wprowadzając jako zasady zagospodarowania terenu: zakazy obejmujące obszar strefy ochrony pośredniej zewnętrznej³² oraz nakaz stosowania na terenach leśnych określonych środków ochrony roślin³³;
- teren oznaczony symbolem G 78 o ZŁ oraz G 78p ZŁ przeznaczono na łąki i pastwiska, wprowadzając zakaz zabudowy (plan z 2005 r.);
- teren oznaczony symbolem 6R przeznaczono na cel rolny (plan z 2014 r.);
- teren oznaczony symbolem 12US przeznaczono się na cel sportu i rekreacji, wprowadzając zakaz realizacji inwestycji mogących zawsze znacząco i mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, z wyłączeniem inwestycji celu publicznego z zakresu łączności publicznej (plan z 2014 r.).

(akta kontroli str. 227-234, 254-258)

Mariusz Dolewski, Zastępca Wójta Gminy Białe Błota - odpowiadając na pytania: [1] dlaczego do 10 sierpnia 2010 r.³⁴, działka nr 183/26, znajdująca się w granicach strefy ochronny pośredniej zewnętrznej ujęcia wody w Cielu, nie została objęta miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, ustalającym sposób zagospodarowania tego terenu oraz [2] dlaczego po 10 sierpnia 2010 r. strefa ochrony pośredniej gminnego ujęcia wody w Cielu nie została objęta miejscowym

³¹ Obok wskazanej wyżej uchwały, także - uchwała Nr XXII/153/2000 Rady Gminy Białe Błota z dnia 5 czerwca 2000 r. w sprawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących tereny we wsi Ciele jako zmiany dotychczas obowiązującego miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Białe Błota (Dz. Urz. Województwa Kujawsko-Pomorskiego Nr 82, poz. 630 ze zm.) – dalej: „plan z 2000 r.” oraz uchwała nr RGK.0007.140.2014 Rady Gminy Białe Błota z dnia 30 października 2014 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu w rejonie ulic Myśliwskiej i Łowieckiej w miejscowości Ciele, gmina Białe Błota (Dz. Urz. Województwa Kujawsko-Pomorskiego poz. 3132) – dalej: „plan z 2014 r.”.

³² Tj. zakaz wprowadzania ścieków do ziemi i wód powierzchniowych, zakaz przechowywania i składowania odpadów promieniotwórczych, na terenach usług rzemieślniczych zakaz lokalizowania zakładów wytwarzających ścieki inne niż socjalno-bytowe, zakaz lokalizowania magazynów produktów ropopochodnych i innych substancji chemicznych oraz rurociągów do ich transportu, zakaz lokalizowania wysypisk i wylewisk odpadów komunalnych i przemysłowych oraz zakaz lokalizowania cmentarzy.

³³ Z wyjątkiem nakazu podłączenia wszystkich obiektów na terenie strefy do kanalizacji ściekowej pozostałe nakazy – nie przeniesione z decyzji w sprawie ustanowienia strefy ochrony pośredniej - nie odnosiły się do terenu gminnego ujęcia wody.

³⁴ Tj. do dnia złożenia wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla inwestycji pn. „budowa fermy drobiu, 6 kurników po 40 tys. sztuk na działce 183/26, obręb Ciele, gmina Białe Błota”.

planem zagospodarowania przestrzennego, ustalającym sposób zagospodarowania tego terenu – podał, że środki przeznaczone na sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego nie pozwalały na objęcie planami terenu całej gminy oraz, że trwają prace nad planem obejmującym ponad 500 ha terenu wokół ujęcia wody w Łochowie oraz 140 ha terenu w południowej części strefy ochronnej ujęcia wody w Cielu, obejmującego także działkę nr 183/26 (projekt planu wyłożono do wglądu).

(akta kontroli str. 356-372)

3.1. Określając warunki zabudowy działek położonych na terenie wygaszonej strefy ochrony pośredniej zewnętrznej gminnego ujęcia wody w Cielu oraz w odległości 300 m od granicy strefy ochronnej gminnego ujęcia wody w Łochowie, Wójt Gminy Białe Błota wydał:

- 27 decyzji w sprawie warunków zabudowy działek położonych na terenie strefy ochrony pośredniej zewnętrznej gminnego ujęcia wody w Cielu (w latach 2009-2012); w 23 przypadkach decyzje te dotyczyły budowy budynków mieszkalnych jednorodzinnych;
- 34 decyzje w sprawie warunków zabudowy działek położonych na terenie pozostałym po wygaszonej strefie ochrony pośredniej zewnętrznej gminnego ujęcia wody w Cielu (w latach 2013-2018); w 33 przypadkach decyzje te dotyczyły budowy budynków mieszkalnych jednorodzinnych;
- 79 decyzji w sprawie warunków zabudowy działek położonych w odległości do 300 m od granicy strefy ochronnej gminnego ujęcia wody w Łochowie (w latach 2009-2018); w 67 przypadkach decyzje te dotyczyły budowy budynków mieszkalnych jednorodzinnych.

(akta kontroli str. 233-245)

Na podstawie próby dziewięciu decyzji w sprawie warunków zabudowy działek położonych na wskazanych wyżej obszarach³⁵ stwierdzono, że Wójt Gminy Białe Błota określał w szczególności następujące warunki zabudowy wiążące się z minimalizacją ryzyka zanieczyszczenia wód podziemnych:

- odprowadzanie ścieków bytowych do bezodpływowego zbiornika, jako rozwiązanie tymczasowe do momentu wybudowania sieci kanalizacji sanitarnej,
- odprowadzanie wód deszczowych i roztopowych do gruntu (na własny teren nieutwardzony, do dołów chłonnych) lub do zbiorników retencyjnych,
- składowanie odpadów stałych – zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Wszystkie te warunki szczegółowe były poprzedzone ogólnym wymogiem projektowania i budowania inwestycji z zapewnieniem wymagań dotyczących ochrony środowiska (względnie – zakazem naruszania równowagi przyrodniczej oraz utrudniania racjonalnej gospodarki zasobami środowiska).

W jednym przypadku istniała możliwość przyłączenia inwestycji do sieci kanalizacji sanitarnej. W dwóch przypadkach, jako alternatywę wobec odprowadzania ścieków bytowych do bezodpływowego zbiornika, w decyzjach dopuszczono usuwanie ścieków bytowych przy pomocy przydomowych oczyszczalni ścieków³⁶.

³⁵ Próba obejmowała decyzje dotyczące innych przedsięwzięć, niż zabudowanie działki pojedynczym domem jednorodzinny.

³⁶ Decyzja Wójta Gminy Białe Błota z 4 lipca 2017 r. o warunkach zabudowy nr 214/2017, znak: GPR.126.2017.4, dotycząca lokalizacji dziewięciu budynków mieszkalnych jednorodzinnych na działkach nr 149/11-19 w Cielu, decyzja Wójta Gminy Białe Błota z dnia 10 sierpnia 2009 r. o warunkach zabudowy

(akta kontroli str. 377-464)

3.2. W decyzji nr 424/2011³⁷ z 20 października 2011 r.³⁸, dotyczącej działki nr 183/26 w Cielu, Wójt Gminy Białe Błota ustalił warunki zabudowy dla inwestycji polegającej na budowie sześciu kurników. W decyzji tej określone zostały w szczególności następujące warunki i szczegółowe zasady zagospodarowania terenu oraz jego zabudowy, wynikające z przepisów odrębnych:

- inwestycja nie mogła naruszać równowagi przyrodniczej i utrudniać prowadzenia racjonalnej gospodarki zasobami środowiska (pkt B.II.2.),
- inwestycję należało realizować zgodnie z decyzją Wójta Gminy Białe Błota o środowiskowych uwarunkowaniach nr 22/2010 z 27 grudnia 2010 r. (pkt B.II.4),
- ścieki bytowe – ze względu na brak możliwości przyłączenia do sieci kanalizacyjnej – dopuszczono lokalizację przydomowej oczyszczalni ścieków (pkt B.IV.4),
- odchody zwierząt należało w całości zagospodarować jako nawóz naturalny na polach uprawnych, stosując się do przepisów ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu³⁹ oraz Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej (pkt.B.IV.5),
- wody opadowe i roztopowe z dachów należało odprowadzić na własne tereny zielone i do gruntu poprzez studnie chłonne i drenaż rozsączający (pkt B.IV.6.),
- wody opadowe i roztopowe z dróg wewnętrznych należało kierować po uprzednim podczyszczeniu w separatorze związków ropopochodnych, do gruntu lub do zbiornika odparowującego (pkt B.IV.7),
- odpady zawierające składniki niebezpieczne należało magazynować w wydzielonych i przystosowanych miejscach w sposób uniemożliwiający przedostanie się substancji niebezpiecznych do środowiska i przekazywać je odbiorcom posiadającym stosowne pozwolenia (pkt B.IV.9.),
- sztuki padłe należało przechowywać w szczelnych pojemnikach w chłodnym pomieszczeniu, a następnie okresowo przekazywać do unieszkodliwienia w wyspecjalizowanych zakładach utylizacyjnych (pkt B.IV.10.)

Zgodnie z punktem B.IV.4 decyzji o warunkach zabudowy nr 424/2011 z 20 października 2011 r.⁴⁰, dotyczącej działki nr 183/26 w Cielu - jako warunek zabudowy dla inwestycji polegającej na budowie sześciu kurników - przewidziano wybudowanie przydomowej oczyszczalni ścieków. Tymczasem zgodnie z zaleceniami zawartymi w *Aneksie do dokumentacji hydrogeologicznej w kat. „B” dla potrzeb ustalania stref ochronnych komunalnego ujęcia wód podziemnych z utworów czwartorzędowych w miejscowości Ciele, gm. Białe Błota, woj. bydgoskie* na terenie całej miejscowości Ciele powinno być zakazane wprowadzanie ścieków do gruntu, w tym – z oczyszczalni przydomowych (str. 24 aneksu).

Zgodnie z treścią pozwolenia na budowę powyższej inwestycji (wydanego przez Starostę Bydgoskiego) przewidywana była budowa czterech przydomowych biologicznych oczyszczalni ścieków sanitarnych.

(akta kontroli str. 249, 284-296, 310)

nr 261/09, znak: GPR.2-7331-07/09, dotycząca lokalizacji czterech budynków mieszkalnych jednorodzinnych na działce nr 151/8 w Cielu. Szczegółowe ustalenia w tym zakresie zostały opisane w dalszej części niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

³⁷ Znak: GPR.2-7331-45/11.

³⁸ Uzupełnionej postanowieniem Wójta Gminy Białe Błota z dnia 23 grudnia 2011 r., znak: GPR.2-7331-45/11.

³⁹ Dz. U. z 2018 r., poz. 1259., dalej: „ustawa o nawozach i nawożeniu”.

⁴⁰ Znak: GPR.2-7331-45/11.

Działka nr 183/26 w Cielu znajdowała się w strefie ochrony pośredniej zewnętrznej gminnego ujęcia wody w Cielu. Jednakże w okresie postępowania w sprawie wydania powyższej decyzji⁴¹, na terenie tej strefy nie obowiązywały zakazy i nakazy, określone w decyzji Wojewody Bydgoskiego z 31 grudnia 1998 r. w sprawie strefy ochrony pośredniej zewnętrznej gminnego powyższego ujęcia (zakazy i nakazy te zostały ustanowione na czas oznaczony, tj. do końca 2008 r.), tj. w szczególności zakaz odprowadzania ścieków do gruntu.

(akta kontroli str. 42-45, 249, 284-310)

3.3. W decyzji Wójta Gminy Białe Błota z dnia 4 lipca 2017 r. o warunkach zabudowy nr 214/2017, dotyczącej lokalizacji dziewięciu budynków mieszkalnych jednorodzinnych na działkach nr 149/11-19 w Cielu oraz w decyzji Wójta Gminy Białe Błota z dnia 10 sierpnia 2009 r. o warunkach zabudowy nr 261/09, dotyczącej lokalizacji czterech budynków mieszkalnych jednorodzinnych na działce nr 151/8 w Cielu, jako alternatywę wobec odprowadzania ścieków bytowych do bezodpływowego zbiornika, dopuszczono usuwanie ścieków bytowych przy pomocy przydomowych oczyszczalni ścieków.

(akta kontroli str. 377-464)

4.1. W latach 2008-2018 Wójt Gminy Białe Błota przeprowadził 134 postępowania dotyczące oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. W 91 przypadkach organ ten stwierdził brak obowiązku przeprowadzania oceny oddziaływania na środowisko. W ośmiu przypadkach organ stwierdził brak takiego obowiązku, pomimo opinii Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Bydgoszczy. Żadne z tych przedsięwzięć nie było zlokalizowane w miejscowości Ciele. Dwa z tych przedsięwzięć były zlokalizowane w miejscowości Łochowo⁴². W obu przypadkach organ stwierdził, że ze względu na lokalizację planowanych inwestycji nie powinny one znacząco negatywnie oddziaływać na środowisko.

W trzech przypadkach decyzje o uwarunkowaniach środowiskowych zostały wydane dla przedsięwzięć zlokalizowanych na obszarze zasilania ujęcia wody w Cielu (przebudowa ujęcia i stacji uzdatniania wody, budowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz budowa fermy drobiu). W dwóch przypadkach - takie decyzje zostały wydane dla przedsięwzięć zlokalizowanych w odległości do 300 m od granicy strefy ochronnej gminnego ujęcia wody w Łochowie (budowa magistrali wodociągowej na trasie Ciele-Łochowo oraz przedsięwzięcie obejmujące skup surowców wtórnych, sprzedaż materiałów budowlanych, handel opałem i komis samochodowy).

(akta kontroli str. 246-247, 356-364, 472-482)

4.2. Decyzją nr 22/2010 z 27 grudnia 2010 r.⁴³, Wójt Gminy Białe Błota określił środowiskowe uwarunkowania dla przedsięwzięcia pod nazwą *budowa fermy drobiu: sześciu kurników po 40 tys. sztuk na działce nr 183/26, obręb Ciele, gm. Białe Błota*.

W toku postępowania Wójt Gminy Białe Błota uzyskał uzgodnienie realizacji przedsięwzięcia przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy (postanowienie z 25 listopada 2010 r.) oraz opinię Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Bydgoszczy (opinia z 24 sierpnia 2010 r.).

Decyzja zawierała w szczególności następujące warunki wykorzystania terenu:

⁴¹ Postępowanie zostało wszczęte na wniosek z 4 lutego 2011 r.

⁴² Adaptacja dwóch budynków gospodarczych na lakiernię samochodową oraz warsztat mechaniki pojazdów, a także – przedsięwzięcie obejmujące skup surowców wtórnych, sprzedaż materiałów budowlanych, handel opałem i komis samochodowy.

⁴³ Znak: KOŚ-7624-66/2010.

- odchody zwierząt należało w całości zagospodarowywać jako nawóz naturalny na polach uprawnych, stosując się do przepisów ustawy o nawozach i nawożeniu oraz Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej (pkt 2),
- pomiot kurzy niezagospodarowany jako nawóz naturalny należało traktować jako odpad i postępować z nim zgodnie z przepisami ustawy z 27 kwietnia 2001 r. o odpadach⁴⁴ (pkt 2),
- ścieki socjalno-bytowe należało odprowadzać do kanalizacji gminnej (pkt 3).

Działka nr 183/26 w Cielu znajdowała się w strefie ochrony pośredniej zewnętrznej gminnego ujęcia wody w Cielu. Jednakże w okresie postępowania w sprawie wydania powyższej decyzji⁴⁵, na terenie strefy ochrony pośredniej zewnętrznej gminnego ujęcia wody w Cielu nie obowiązywały nakazy, określone w decyzji Wojewody Bydgoskiego z 31 grudnia 1998 r. w sprawie strefy ochrony pośredniej zewnętrznej gminnego powyższego ujęcia (zakazy i nakazy te zostały ustanowione na czas oznaczony, tj. do końca 2008 r.).

(akta kontroli str. 42-78, 311-323)

4.3. Zgodnie z § 2 rozporządzenia Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu z dnia 28 lutego 2017 r. w sprawie określenia w regionie wodnym Warty wód powierzchniowych i podziemnych wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszaru szczególnie narażonego, z którego odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć⁴⁶ cały obszar regionu wodnego został określony jako obszar szczególnie narażony na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych, z którego odpływ azotu ze źródeł rolniczych do wód należy ograniczyć.

Zgodnie z wymogami określonymi w decyzji nr 22/2010 Wójta Gminy Białe Błota z 27 grudnia 2010 r.⁴⁷, w sprawie środowiskowych uwarunkowań dla budowy fermy 240 tys. sztuk drobiu⁴⁸ na działce nr 183/26 w Cielu oraz w decyzji w sprawie warunków zabudowy powyższego przedsięwzięcia,

- odchody zwierząt należało w całości zagospodarowywać jako nawóz naturalny na polach uprawnych, stosując się do przepisów ustawy o nawozach i nawożeniu oraz Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej (pkt 2)⁴⁹,
- pomiot kurzy niezagospodarowany jako nawóz naturalny należało traktować jako odpad i postępować z nim zgodnie z przepisami ustawy o odpadach (pkt 2),
- powstające podczas procesu technologicznego chowu brojlerów nawozy naturalne (pomiot kurzy, składający się ze ściółki zmieszanej z ptasimi odchodami) miały być bezpośrednio po zakończeniu każdego cyklu produkcyjnego ładowane na środki transportowe i wywożone na podstawie umów z właścicielami gruntów - zgodnie z planem nawożenia dla danego gospodarstwa (załącznik);

⁴⁴ Dz. U. z 2010 r., Nr 185, poz. 1243, ze zm., dalej: „ustawa o odpadach”.

⁴⁵ Postępowanie zostało wszczęte na wniosek z dnia 10 sierpnia 2010 r.

⁴⁶ Dz. Urz. Województwa Kujawsko-Pomorskiego, poz. 938.

⁴⁷ Znak: KOŚ-7624-66/2010.

⁴⁸ Zgodnie z treścią uzasadnienia decyzji Wójta Gminy Białe Błota z dnia 29 grudnia 2017 r., znak: OŚ.6220.48.2015.KOŚ w sprawie odmowy ustalenia środowiskowych uwarunkowań dla planowego przedsięwzięcia, polegającego na rozbudowie fermy drobiu na działce nr 183/26 w Cielu o pięć budynków inwentarskich z 311 tys. stanowisk dla brojlerów kurzych – na terenie gospodarstwa istniało sześć kurników o łącznej obsadzie 297 tys. stanowisk do odchowu brojlerów kurzych.

⁴⁹ Zgodnie z Kodeksem Dobrych Praktyk Rolniczych część C: nie należy przechowywać obornika w przyzmach polowych, gdyż prowadzi to do zanieczyszczenia wód gruntowych związkami azotu i fosforu oraz przenawożenia powierzchni pod przyzma (pkt 9) oraz nie należy rozlewać ścieków na pola (pkt 20).

- do eksploatacji planowanego przedsięwzięcia – mogącego zawsze znacząco oddziaływać na środowisko – przewidywano odprowadzanie ścieków porządkowych z mycia kurników do zbiorników bezodpływowych usytuowanych przy każdym kurniku, o pojemności 6 x 5 m³, ścieki te miały być okresowo wywożone do punktu zlewnego na terenie lokalnej oczyszczalni ścieków komunalnych.

(akta kontroli str. 311-323, 486-504)

Zgodnie z informacją Straży Pożarnej, 28 czerwca 2018 r., w miejscowości Ciele, przy ul. Lipowej, w miejscu o współrzędnych geograficznych 53° 3' 35,09" N oraz 17° 53' 31,29" E⁵⁰, mieszkańcy gminy, funkcjonariusze Straży Pożarnej oraz Policji stwierdzili przyzmę kurzego obornika, zajmujące obszar o rozmiarach około 60 m na 20 m. Wewnątrz tej przyzmy znajdowało się pięć zagłębień zawierających rozlaną ciecz, o łącznej powierzchni około 100 m², a obiekt ten wydzielał silny fetor. Obecny tam mąż właścicielki kurzej fermy poinformował kierującego akcją funkcjonariusza Straży Pożarnej, że ujawnione znalezisko to obornik kurzy, pochodzący z pobliskich kurników, a rozlana ciecz to popłuczyny po czyszczeniu ścian i posadzek w kurnikach.

(akta kontroli str. 465-468, 505)

Prezes Zarządu Spółki podała w swoich wyjaśnieniach, że: [1] punkt zlewny ścieków, prowadzony przez Spółkę, został zamknięty w październiku 2017 r., [2] nie posiada ona wiedzy, czy ścieki z fermy kurczaków były odprowadzane do powyższego punktu zlewnego, [3] z ewidencji wozów asenizacyjnych wynika, że nie występowała taka sytuacja.

(akta kontroli str. 595-596)

5. Pracownicy Urzędu Gminy nie identyfikowali ognisk zanieczyszczenia wody w strefach ochronnych gminnych ujęć wody oraz na terenie wygaszonej strefy ochrony pośredniej ujęcia wody w Cielu.

(akta kontroli str. 364)

6. W okresie od 2008 r. gmina Białe Błota nie wypłacała właścicielom nieruchomości odszkodowań za szkody poniesione w związku z wprowadzeniem w strefie ochronnej lub na obszarze ochrony ujęcia wody zakazów, nakazów oraz ograniczeń w zakresie użytkowania gruntów lub korzystania z wód.

(akta kontroli str. 82-99, 208-217)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Decyzją z 20 października 2011 r. nr 424/2011⁵¹ w sprawie warunków zabudowy fermy drobiu na działce nr 183/26 w Cielu - Wójt Gminy Białe Błota dopuścił do wprowadzania ścieków do gruntu poprzez drenaż rozsączający na obszarze zasilania gminnego ujęcia wody w Cielu⁵². Takie rozwiązanie było niezgodne z § 26 ust. 3 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie⁵³. Wymieniony przepis stanowi, że zastosowanie przydomowej oczyszczalni ścieków

⁵⁰ Tj. na obszarze zasilania gminnego ujęcia w Cielu, ograniczonym dwudziestopięcioletnim czasem wymiany wody w warstwie wodonośnej z uwzględnieniem pionowego przesączania, o jakim mowa w § 3 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ustanowienia strefy ochronnej gminnego ujęcia wód oraz poza granicami strefy ochrony pośredniej zewnętrznej powyższego ujęcia, określonymi w decyzji Wojewody Bydgoskiego z dnia 5 grudnia 1997 r. znak: ROŚ-GI-II-7530/223/461/6046/97.

⁵¹ Znak: GPR.2-7331-45/11.

⁵² Określonym w opisywanej wyżej dokumentacji hydrogeologicznej oraz w ocenie ryzyka.

⁵³ Dz. U. z 2015 r. poz. 1422, ze zm., dalej – rozporządzenie w sprawie warunków technicznych budynków.

jest dozwolone, w przypadku kiedy działka budowlana przewidziana jest pod zabudowę budynkami przeznaczonymi na pobyt ludzi. Zgodnie zaś z § 5 ust. 1 pkt 3 tego rozporządzenia - nie uważa się za przeznaczone na pobyt ludzi pomieszczeń, w których jest prowadzona hodowla zwierząt. Powyższą decyzję podpisał Krzysztof Jankowski, Zastępca Wójta.

(akta kontroli str. 27-40, 47-78, 218-221, 284-296, 568-578)

Mariusz Dolewski, Zastępca Wójta Białe Błota - odpowiadając na pytanie - dlaczego w decyzji Wójta Gminy Białe Błota nr 424/2011 z dnia 20-października 2011 r. - jako warunek zabudowy dla inwestycji polegającej na budowie fermy kur na działce 183/26 w Cielu - dopuszczono lokalizację przydomowej oczyszczalni ścieków bytowych – skoro warunkiem uznania za indywidualną przydomową oczyszczalnię ścieków, był jej charakter określony jako "przydomowy" tj. znajdujący się w pobliżu indywidualnego domu (miejsca) przeznaczonego do zamieszkiwania osób, podał w wyjaśnieniach w szczególności, że: [1] zgodnie z art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu porządku i czystości w gminach⁵⁴ właściciele nieruchomości zapewniają utrzymanie czystości i porządku, w przypadku gdy budowa sieci kanalizacyjnej jest technicznie lub ekonomicznie nieuzasadniona, wyposażenie nieruchomości w zbiornik bezodpływowy nieczystości ciekłych lub w przydomową oczyszczalnię ścieków bytowych, [2] w sprawie rozstrzygniętej wyrokiem Wojewódzkiego Sądu w Bydgoszczy z dnia 4 kwietnia 2018 r.⁵⁵ sąd stwierdził, iż właściciel nieruchomości ma prawo wyboru, przy pomocy jakich urzędzeń będzie realizował obowiązek utrzymania czystości.

(akta kontroli str. 581-587)

Niezależnie od tego, że przyjęte w ww. decyzji z 20 października 2011 r. rozwiązanie było niezgodne z wymogami określonymi w § 26 ust. 3 oraz § 5 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia w sprawie warunków technicznych budynków, Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że w efekcie - zgodnie z treścią pozwolenia na budowę wydanego przez Starostę Bydgoskiego - zezwolono na wybudowanie w ramach tej inwestycji czterech „przydomowych” biologicznych oczyszczalni ścieków sanitarnych, wprowadzających - poprzez drenaż rozsączający - ścieki do gruntu na obszarze zasilania gminnego ujęcia wody w Cielu, tj. na obszarze kwalifikującym⁵⁶ się do objęcia strefą ochronną.

2. W uzasadnieniu decyzji Wójta Gminy Białe Błota nr 424/2011 z 20 października 2011 r.⁵⁷ w sprawie warunków zabudowy fermy drobiu na działce nr 183/26 w Cielu, a także - w uzasadnieniu decyzji Wójta Gminy Białe Błota nr 22/2010 z 27 grudnia 2010 r.⁵⁸ w sprawie określenia środowiskowych uwarunkowań dla budowy fermy drobiu na działce nr 183/26 w Cielu, nie wyjaśniono wszechstronnie wskazanej odpowiednio w punkcie B.IV.5 oraz punkcie 2 powyższych decyzji - podstawy prawnej dotyczącej ustawy o nawozach i nawożeniu oraz Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej. Z upoważnienia Wójta Gminy Białe Błota, obie wskazane wyżej decyzje podpisał Krzysztof Jankowski, Zastępca Wójta.

(akta kontroli str. 284-296, 311-315, 486-504)

⁵⁴ Dz. U. z 2018 r., poz. 1454 ze zm.

⁵⁵ Sygn. akt II Sa/Bd 744/17.

⁵⁶ Zgodnie z opisywaną wyżej dokumentacją hydrogeologiczną oraz oceną ryzyka.

⁵⁷ Znak: GPR.2-7331-45/11.

⁵⁸ Znak: KOŚ-7624 -66/2010.

Według art. 107 § 3 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego⁵⁹ uzasadnienie faktyczne decyzji powinno w szczególności zawierać wskazanie dowodów, na których się oparł organ.

NIK zauważa, że prawidłowe wyjaśnienie podstawy prawnej decyzji, z przytoczeniem przepisów prawa polega nie tylko na obowiązku powołania podstawy prawnej w każdej decyzji i przytoczeniu obowiązującego prawa, ale także na wszechstronnym wyjaśnieniu podstawy prawnej i faktycznej decyzji, czyli na wytłumaczeniu się, dlaczego właściwy organ orzekający zastosował określony przepis rozstrzygając sprawę, względnie też - dlaczego daną wykładnię przyjął.

OCENA CZĄSTKOWA

W sytuacji braku strefy ochronnej gminnego ujęcia wody w Cielu działania podejmowane przez organy Gminy Białe Błota w niewielkim zakresie przyczyniały się do ochrony znajdujących się na terenie gminy wód podziemnych, skoro obszar zasilania gminnego ujęcia wody w Cielu nie był w całości objęty planem zagospodarowania przestrzennego, uwzględniającym zakazy i nakazy, jakie obowiązywały do końca 2008 r. w strefie ochrony pośredniej zewnętrznej powyższego ujęcia.

Do obniżenia ryzyk związanych z jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi nie przyczyniał się też fakt, że na terenie miejscowości Ciele i Łochowo liczba nieruchomości, z których ścieki były odprowadzane do szamb, rosła szybciej, niż liczba nieruchomości przyłączanych do kanalizacji ściekowej. Tymczasem skanalizowane obszary wsi Ciele stanowiło stałe zalecenie dla obszaru zasilania gminnego ujęcia wody w Cielu oraz było jednym z celów gminnego planu ochrony środowiska. Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia przy tym dopuszczenie do wprowadzania ścieków do gruntu na obszarze zasilania gminnego ujęcia wody w Cielu, na podstawie decyzji Wójta Gminy Białe Błota z 20 października 2011 r. o warunkach zabudowy inwestycji obejmującej budowę fermy drobiu w Cielu.

OBSZAR

Opis stanu faktycznego

Wykonywanie obowiązków sprawozdawczo-informacyjnych dotyczących wody przeznaczonej do spożycia

1. W okresowych ocenach jakości wody Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Bydgoszczy stwierdzał przydatność do spożycia przez ludzi wody pochodzącej z wodociągu publicznego Ciele. W okresie do 30 czerwca 2016 r. organ ten stwierdzał warunkową przydatność do spożycia przez ludzi wody pochodzącej z wodociągu publicznego Łochowo – ze względu na podniesioną zawartość manganu. W okresie od 1 lipca 2016 r. organ ten stwierdził przydatność do spożycia przez ludzi wody pochodzącej z wodociągu publicznego Łochowo bez warunków. W związku z jakością wody pochodzącej z gminnego ujęcia w Łochowie Spółka dokonała zmiany parametrów pracy stacji uzdatniania wody, poprzez zwiększenie powierzchni filtracji i ustabilizowanie optymalnej prędkości filtracji.

(akta kontroli str. 506-509)

2. Strona internetowa Urzędu kierowała osoby zainteresowane wynikami badań wody na terenie Gminy Białe Błota - na stronę internetową Spółki (<http://www.zwiuk.pl/category/aktualnosc/badania/>).

Na stronie internetowej Spółki nie zamieszczono następujących informacji o przekroczeniach dopuszczalnych wartości parametrów jakości wody stwierdzonych w latach 2016-2018, opisanych w sprawozdaniach Wojewódzkiej Stacji Sanitarnej-Epidemiologicznej w Bydgoszczy:

⁵⁹ Dz. U. z 2018 r., poz. 2096 ze zm.

- nr L.9051.2.43.5.2016/LEM z 21 kwietnia 2016 r. - z badania próbki z wodociągu publicznego Ciele w siedzibie Spółki przy ul. Betonowej 1 w Białych Błotach, gdzie stwierdzono przekroczenie normy zawartości bakterii grupy *coli* (2 jednostki tworzące kolonię⁶⁰ na 100 ml, przy dopuszczalnej wartości 0 jtk na 100 ml),
- nr L.9051.2.60.3.2017/LEM z 12 kwietnia 2017 r. - z badania próbki z wodociągu publicznego Ciele w siedzibie Spółki, gdzie stwierdzono przekroczenie normy zawartości bakterii grupy *coli* (2 jtk na 100 ml),
- nr L.9051.2.4.3.2018/LEM z 1 lutego 2018 r. - z badania próbki z wodociągu publicznego Ciele w siedzibie Spółki, gdzie stwierdzono przekroczenie normy zawartości bakterii grupy *coli* (12 jtk na 100 ml)
- nr L.9051.2.4.2.2018/LEM z 1 lutego 2018 r. - z badania próbki z wodociągu publicznego Ciele w siedzibie Urzędu Gminy przy ul. Szubińskiej 7, gdzie stwierdzono przekroczenie normy zawartości bakterii grupy *coli* (1 jtk na 100 ml).

(akta kontroli str. 483-485, 510-520)

3. W 2018 r. do Urzędu Gminy wpłynęły trzy wnioski o udostępnienie informacji dotyczących jakości wody przeznaczonej do spożycia oraz zapewnienie ochrony gminnych ujęć wody. W przypadku wszystkich tych wniosków udzielono odpowiedniej informacji w terminie. W latach 2015-2017 wnioski o udostępnienie takich informacji nie wpływały.

(akta kontroli str. 270-276)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Wójt Gminy Białe Błota nie opublikował na stronie internetowej Urzędu Gminy czterech informacji o przekroczeniach normy zawartości bakterii grupy *coli* w wodzie pochodzącej z publicznego wodociągu, stwierdzonych w latach 2016-2018 oraz opisanych w sprawozdaniach Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Bydgoszczy z 21 kwietnia 2016 r., 12 kwietnia 2017 r. oraz 1 lutego 2018 r. Powyższych informacji nie opublikowała również na swojej stronie internetowej nadzorowana przez Gminę Spółka.

Powyższe stanowiło naruszenie § 23 ust. 1 pkt. 2 i ust. 2 pkt. 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi⁶¹ oraz z § 26 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi⁶². Zgodnie z tymi przepisami należało zapewnić konsumentom dostęp do powyższych informacji przy pomocy komunikatów umieszczanych na stronie internetowej urzędu gminy oraz na stronie internetowej Spółki.

W swoich wyjaśnieniach Mariusz Dolewski, urzędujący Zastępca Wójta Gminy Białe Błota, potwierdził istnienie opisanej wyżej nieprawidłowości oraz nie wskazał przyczyn jej powstania.

(akta kontroli str. 360, 483-485, 510-520)

OCENA CZĄSTKOWA

W wykonywaniu przez Gminę obowiązków sprawozdawczo-informacyjnych dotyczących wody przeznaczonej do spożycia wystąpiły nieprawidłowości polegające na niezamieszczeniu na stronie internetowej Urzędu Gminy informacji

⁶⁰ Dalej: „jtk”.

⁶¹ Dz. U. z 2015 r. poz. 1989, obowiązującego do 10 stycznia 2018 r.

⁶² Dz. U. z 2017 r. poz. 2294.

o czterech przypadkach przekroczeniach normy zawartości bakterii grupy *coli* w wodzie pochodzącej z publicznego gminnego wodociągu, w latach 2016-2018.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Zwiększenie nadzoru nad działalnością Spółki, w celu zapewnienia rzetelnej ochrony ujęć wody pitnej w gminie Białe Błota;
2. Wyrażanie zgody na zastosowanie przydomowej oczyszczalni ścieków tylko w przypadkach prawnie dozwolonych i uzasadnionych interesem gminy i jej mieszkańców;
3. Opublikowanie na stronie internetowej Urzędu Gminy informacji o przekroczeniach normy zawartości bakterii grupy *coli* w wodzie pochodzącej z publicznego wodociągu opisanych w sprawozdaniach Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Bydgoszczy z 21 kwietnia 2016 r., 12 kwietnia 2017 r. i 1 lutego 2018 r. oraz podjęcie odpowiednich działań w celu opublikowania tych informacji również na stronie internetowej Spółki.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Bydgoszczy. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Bydgoszcz, lutego 2019 r.

Kontroler

Mateusz Grynicz
główny specjalista
kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Bydgoszczy
Dyrektor
Barbara Antkiewicz